

סימן קצו

זמן בדיקת הפסק טהרה¹

נדה טח.

נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה - **הרי היא בחזקת טהורה** (בימים שבינתיים) ...
ור' יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה.
וחכמים אומרים אפילו בשנים לנדתה בדקה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה הרי זו בחזקת טהורה.²

נדה טח:

אמרו לו לר' יהודה אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר עכשיו אימר עם סלוק ידיה ראתה מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון. בראשון מי איכא למאן דאמר אין והתניא אמר **רבי** שאלתי את רבי יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכים בדרך נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה מהו אמרו לו הרי זו בחזקת טהרה ששי חמישי רביעי שלישי שני מאי אי"ל לא שנה בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי אטו כולו לאו בחזקת טמאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא מאי סבר הואיל והוחזק מעין פתוח.

רשב"א: הלכה **כרבי**, ולכן מועילה בדיקת שחרית (אם בדקה ומצאה טהורה) גם ביום הראשון.

רמב"ם (ע"פ ב"י), רמב"ן: הלכה **כחכמים**, ולכן מועילה בדיקת שחרית רק מהיום השני, אך אם ראתה רק יום אחד בשחרית ופסקה בו ביום אינה מועילה בדיקת שחרית, אך מוד דחוק כל בין השמשות כן מועיל.

רא"ש: תבדוק בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות.

הב"י הבין בהתחלה שהרא"ש פסק כרבי יהודה (וכ"מ שהבין הטור), ולכן הקשה מדוע פסק כיחידאה, ותירץ שלא כתב כך לפסק הלכה אלא רק לרווחא דמילתא, וייתכן שפסק כחכמים או כת"ק. עוד כתב הב"י דאין כוונת הרא"ש לבין השמשות ממש, אלא כוונתו היא לסמוך לבין השמשות, אלא דרצה להורות שתבדוק לכתחילה סמוך ככל האפשר ללילה (ולא מוקדם, מן המנחה ולמעלה) כדי לצאת מידי ספק, ולכן נקט לשון בין השמשות. **סד"ט** כתב דהרא"ש לא פסק כר' יהודה, שהרי לר' יהודה דוקא בשביעי מן המנחה ולמעלה מועילה בדיקה ולא בכל הימים (ואילו הב"י הבין שר' יהודה סובר שבדיקה מן המנחה ולמעלה מועילה בכל יום).

¹ הפסק טהרה – מדאורייתא או מדרבנן? אפשר לומר שיש חזקה מציאותית שהאשה ממשיכה לראות, ואף אם אין חזקה הרי האשה נמצאת במצב של ספק אם תמשיך לראות או לא, וספק דאורייתא לחומרא. לעומת זאת, האוי"ז סובר שהחובה להפסק טהרה היא חששא מדרבנן.

² זכרון יוסף כתב שאם האשה יודעת שרואה רק 5 ימים (לדוגמא) אז יכולה לסמוך על זה ואינה צריכה הפסק טהרה, והמשנה דיברה רק על אשה שמשך ראייתה לא קבוע. ובסד"ט משמע שמקבל זאת ויש שחלקו על כך.

להלכה:

אם ראתה שני ימים ומעלה:

שו"ע א הביא את דברי הרא"ש ("בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות").

והוסיף הרמ"א שבדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית – סגי בכך. [דכך הדין אף לשיטת הרא"ש, דהלכה כחכמים]

חו"ד חולק וסובר שאם ראתה כמה ימים ובאה לעשות הפסק טהרה ביום האחרון שראתה – צריכה **מוך דחוק כל בין השמשות** [והטעם הוא מחשש שבימים הראשונים שראתה הדם היה טהור ורק ביום האחרון ראתה דם טמא, וא"כ למעשה דין יום זה כיום הראשון דביום זה למעשה מעיינה פתוח], ואם באה לעשות למחרת אותו יום – מועילה בדיקת שחרית.

והוסיף בשו"ע ע"פ הרשב"א: ולעולם ילמד אדם (רמ"א: להחמיר לכתחלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, שזו בדיקה מוציאה מידי כל ספק.

אם ראתה יום אחד:

שו"ע ב פסק כרמב"ם ורמב"ן (ואולי כך אף סובר הרא"ש) שצריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות.

רמ"א פסק ש"בדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות - סגי, אבל בדיקת שחרית לא מהני הואיל ולא ראתה רק יום אחד".

ערוה"ש ביאר דהרמ"א עשה פשרה בין הראשונים, דבדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות סגי דבזה יוצאת גם לדעת הרא"ש (וכמובן גם לדעת הרשב"א) ולכן אין לחוש לדעת הרמב"ם והרמב"ן, אבל בדיקת שחרית לא מועילה אפילו בדיעבד הואיל ולא ראתה רק יום אחד דבזה אינה יוצאת אלא רק לשיטת הרשב"א.

אחרונים חלקו על הרמ"א, ולכן גם לאשכנזים אם עושה הפסק טהרה ביום הראשון צריכה מוך דחוק בבין השמשות אף בדיעבד.

הש"ך הקשה מדוע מובא דין זה בשו"ע, והרי בימינו אשה חייבת להמתין חמשה ימים לפני שהיא יכולה למנות את הימים הנקיים, ולכן ממילא אינה רשאית לעשות את בדיקת הפסק טהרה ביום הראשון אלא רק מהיום החמישי ואילך. **והנרצ** שנפק"מ להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה, דכיון שלא ראתה רק יום אחד בימי הספירה - בדיקת שחרית לא מהני אפילו בדיעבד.³

ש"ך: אם ראתה רק כתם, אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחילה, שמועילה בדיקת שחרית בדיעבד, כיון דכתם לאו מעינה פתוח הוא (וזה לשיטת הש"ך שברואה כתם אם לא שימשה מונה מלמחרת ולא ממתנה 5 ימים, ודלא כעטרת זהב (וכך נוהגים) שממתנה 5 ימים).

³ יש שחלקו על הש"ך (תפארת צבי) וכתבו שראיית דם בתוך הימים הנקיים נחשבת כהמשך הראיה הקודמת, ולכן דינה כ"ראתה שני ימים ומעלה". || נפק"מ נוספת היא במקרה של כלה לפני חתונתה דמותרת מיד שתפסוק לספור ז' נקיים (תוה"ש ס"ק ה), אך הש"ך (ס"ק כ) כתב דרק בשעת הדחק יכולה כלה לספור ז' נקיים בלי להמתין ה' ימים.

אם התחילו להתפלל ערבית ועוד היום גדול

תה"ד, רש"ל: כיון שהתחילו הקהל להתפלל ערבית אף שהיא לא התפללה – כבר עשו אותה שעה לילה הילכך חשבינן כאילו הוא מיום המחרת והילכך אין יום המחרת עולה לה מן המנין דיום שפוסקת בו אינה סופרתו למנין שבעה.

רש"ל: לענין חשבון הה' ימים שקודם הז' נקיים (כמבואר בסי"א) לפי מנהג הרמ"א דלא מתחילים למנות עד יום הששי – בזה יש להקל דאפילו אם התפללו הקהל ערבית אם היא בעצמה לא התפללה (ולדעת הש"ך דלהלן אפילו אם היא התפללה) ועדיין הוא יום וראתה דם דיכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה' מאותו יום ומונה מיום ו' (ולפי מנהג השו"ע שמתחילין למנות מיום ה' צ"ע בדבר), וכתב דאינו דומה לדין הנ"ל דהפסק טהרה (שבו החמיר כתה"ד) דשאני הכא שבא לה סיבה מן השמים ואין שייך לומר שהיה לה להקדים או לאחר משא"כ בהפסקת טהרה.

אגור בשם מהרי"ל: אחר תפילת ערבית נחשב יום לענין הפסקה, ואפילו בערב שבת אחר תפילת ערבית וקבלת שבת, כי ההיא תוספת לא שייכא לענין נדה, וע"כ יכולה לבדוק באותה שעה ותתחיל מיום המחרת.

ש"ך: אף לשיטת האגור בשם מהרי"ל היינו עד כ"ד שעות, ואם כן כשהיום גדול כ"כ חשבינן יום ולילה שוים ואחר שעה ו' מחצות היום חשבינן לילה ושוב אינה יכולה לפסוק בטהרה.

תה"ש - חולק וסובר דמשמעות הפוסקים היא דאין חילוק בין תמוז ואב או כסלו וטבת, דלעולם צריכה לבדוק סמוך לבין השמשות.

רמ"א א פסק שנוהגים לכתחילה ליוזר (כשיטת תה"ד ורש"ל), ובדיעבד אין לחוש (כשיטת אגור בשם מהרי"ל).

מה דעת הרמ"א אם התפללה היא בעצמה ערבית?

ש"ך: גם בזה יש להקל בדיעבד [וכך משמע מדברי האגור].

ש"ך בשם אביו: אין להקל אפילו בדיעבד.

רמ"א א: מקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב וחושבים דבר זה לדיעבד, ואין למחות בידם.

הב"ח כתב דלכאורה משמע מדבריו דיש להקל רק תוך ימי ספירתה אבל בתחילת ספירתה אין להקל אם ראתה דם אחר ברכו, וליתא אלא אף בתחלת ספירתה יש להקל.

והש"ך כתב לבאר דעת הרמ"א, דהרמ"א רק כתב לחדש דאפילו אם פסקה קודם ברכו ואחרי ברכו חזרה לראות כתם או דם, לא אמרינן כיון דפסקה קודם א"כ חשיב אחר ברכו לדידה לילה אלא אם נתקלקלה אח"כ מפסקת אפילו לאחר ברכו (דאין דיעבד גדול מזה).

בדיקות בשבעה נקיים – לכתחילה ובדיעבד

משנה סח:

הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור, וביום השביעי ומצאו טהור, ושאר ימים שבינתיים לא בדקו: **רבי אליעזר אומר**: הרי הן בחזקת טהרה, ר' יהושע אומר: אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד, ר' עקיבא אומר: אין להם אלא יום ז' בלבד.

ובגמרא נפסקה הלכה כרבי אליעזר

נדה סח: -ס.ט.

איבעיא להו: הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור, ושאר הימים לא בדקו, לרבי אליעזר מהו? תחלתן וסופן בעינן, והכא - תחלתן איכא סופן ליכא. או דילמא - תחלתן אף על גב שאין סופן? **אמר רב**: היא היא, תחלתן אע"פ שאין סופן. ורבי **חנינא אמר**: תחלתן וסופן בעינן, הכא - תחלתן איכא סופן ליכא.⁴

ובהמשך הגמרא מבואר דלרב אם בדקה רק בשביעי ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טהורה, דכי היכי דתחלתן בלא סופן סגי, הכי נמי בסופן אע"פ שאין תחילתן סגי, והוא שהפסיקה בטהרה כלומר דבדקה קודם הז' ומצאה טהורה.

משנה יא.

ופעמיים צריכה להיות בודקת - שחרית ובין השמשות.

דין בדיקת ז' נקיים לכתחילה⁵

רמב"ן, רשב"א, רא"ש: לכתחילה צריכה להיות בודקת **פעם אחת בכל יום**. (לדעתם אין ללמוד מהמשנה ב-יא. שעוסקת בדין העוסקת בטהרות לעניין דין טהרת הנדה לבעלה)

סמ"ג, סמ"ק, סה"ת: לכתחילה צריכה להיות בודקת **פעמיים בכל יום**, פעם אחת בשחרית⁶ ופעם אחת סמוך לבין השמשות. (כמו המשנה ב-יא.)

וכ"פ שו"ע ד

⁴ אפשר לומר דלרבי חנינא צריך בדיקות למעשה הספירה (ומספיק תחלתן וסופן כדי להגדיר את הז"נ), ולרב מטרת הבדיקה היא לוודא נקיות.

⁵ דהמשנה ב-סח: דיברה בדיעבד, ודלא כרז"ת שסובר שדיברה בלכתחילה.

⁶ לשיטת רש"י גם ספירת לילה מקרי ספירה.

דין בדיקת ז' נקיים בדיעבד

ראב"ד, רא"ש, רז"ה, רמב"ם, רשב"א, טור: הלכה כרב דאם בדיעבד לא בדקה אלא או יום הא' או יום הז' - קרינן בהו נקיים, אבל אם לא בדקה עד יום הח' לא מקרי ספורין דבדיקה תוך שבעה בעינן (ואין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו).

מה הדין לשיטת רב כאשר בדקה רק באמצע הז' נקיים (ולא בתחלתו ולא בסופו)?

ראב"ד, רא"ש, טור: מותרת. (דמסתבר דעדיף האמצע יותר מן הסוף דאיתחזק בטהרה כל הימים שאחר הבדיקה)

רז"ה: אסורה, וצריך בדיקה דוקא בתחלתו או בסופו.⁷

סמ"ג, אגור בשם תוס', הגה"מ בשם סה"ת ובשם רבינו שמחה: מאחר שלא נתברר הלכה כדברי מי ראוי להחמיר כדברי רבי חנינא דתחלתו וסופו בעינן. וכתב הב"י דכיון שכל הני רבוותא מספקא להו, אין להקל בדבר שהוא איסור כרת.

אמנם בלשון הסמ"ג הוסיף לשון זו – שלא יהא יותר מה' ימים בין בדיקה בדיקה⁸, **ובדגו"מ** רצה לדייק מזה דאפילו לא בדקה ביום ראשון ובדקה באחד מימים האמצעיים וגם ביום שביעי ג"כ סגי, אך בספרו **נו"ב** מוכח דדוקא ראשון ושביעי בעינן.

שו"ע ד הביא את שתי השיטות⁹ (ובשיטה הראשונה הביא את שיטת ראב"ד, רא"ש, טור), והכריע **דאין להקל**.

- אך בכלה הנכנסת לחופה ולא ראתה יש להקל אף בבדיקה אחת (כשיטת רב) - ע"פ ש"ך קצ"ב.
- **חת"ס**: בדיעבד כשכבר לנה אצל בעלה יש להקל כרב, אך רק כשיטת הרז"ה דצריך בדיקה בא' או בז', אבל אם לא בדקה בהם רק באחד מהאמצעיים יש לחוש אפילו בדיעבד.
- **נו"ב**: אם אשה בדקה בששה ימים ראשונים ובשביעי לא בדקה – עליה לבדוק את היום השמיני (ואז הבדיקות שבדקה ביום השני והשמיני נחשבים כבדיקה בראשון ובשביעי, שהרי יכולה להתחיל לספור ז"נ אפילו ימים רבים אחרי הפסק טהרה).

⁷ ואפשר דנחלקו במטרת הבדיקה, אם המטרה היא לוודא נקיות (ראב"ד, רא"ש, טור), או לשם מעשה הספירה (רז"ה).

⁸ ובעקבות זאת כתב בנו"ב שאף אם בדקה בימים א,ג,ח זה מועיל כי לא עברו ה' ימים.

⁹ ולשתי השיטות אין צורך בבדיקת פעמיים (שחרית וערבית) כמו שפסק בתחילת הסעיף, כיון שבדיקת פעמיים אינה אלא חומרא דרבנן ומדאורייתא מספיק בדיקה אחת ביום (ע"פ סדי"ט).

דינים שונים לגבי ז' נקיים

היסח הדעת במהלך הז' נקיים

מעיל צדקה סובר שאף לרב יש דין של ספורין (וראיה לכך, כמובא לעיל, שלרב אם בדקה רק בשמיני לא מועיל), ולכן אם אשה חשבה שהפסיקה את הספירה כי חשבה שנטמאה, ואח"כ התברר לה שטעתה, הרי הפסידה את כל הספירה (ובנוסף לכך ייתכן שאף לא המשיכה לבדוק היטב) [ונחלקו אחרונים אם צריכה שוב הפסק טהרה], נדעת האמרי יושר שסותרת רק את הימים שבהם הסיחה את דעתה.

יש סוברים שמקצת היום כבר נחשב כהיסח הדעת, אך רוב האחרונים סוברים שרק יום שלם נחשב היסח הדעת.

צמח צדק, עונג יו"ט ועוד חולקים לגמרי על דינו של המעיל צדקה.

בדיקות ז' נקיים באשה שיש לה מכה שמוציאה דם

ח"ד: בין אשה שהוחזקה נדה ואח"כ נולד לה מכה שמוציא דם, ובין אשה טהורה שנולד לה מכה שמוציא דם וטמאה ביום עונה שלה (שאינה תולה במכתה כמבואר לעיל קפז/ה) – אינה יוצאה מטומאתה עד שיהא בדיקת הפסק טהרה ויום אחד מהשבעה נקיים נקי לגמרי בלי ראיית דם מכה.

ח"ס: אשה שהיתה נדה וטרם שפסקה בטהרה ומעיינה עדיין פתוח נולד לה מכה – אין לה היתר לפסוק בטהרה (כדברי החו"ד), אבל לענין ז' נקיים אפשר שכל שברור לה שהשיחה על עצמה שחרית אחד מז' נקיים - אפשר דסגי (שלא כדברי החו"ד). ולגבי אשה שמעיינה סתום שנולד לה מכה והגיע יום וסתה (ואנו חוששים לשיטת התוס' ומטמאים אותה) - אז אחר שעברו עליה כל כך ימים אשר אין דרך למשוך אצלה דם ומסתמא כבר נסתם מקורה תוכל לפסוק בטהרה אם לא תרגיש פתיחת המקור.

האם ניתן להסתמך על הרגשה במקום בדיקה?

ח"ד: כל שלא בדקה, אף שלא הרגישה, **טמאה מדאורייתא**, דימי נקיים ספורין ובדוקין בעינן.

ח"ס: הדין דין אמת גבי הפסק טהרה (דודאי אין מועיל מה שלא הרגישה כל בין השמשות שנפתח מקורה, דהרי פתוח ועומד הוא וצריכה שתדע שנסתם מקורה וזה אי"א לידע אלא ע"י בדיקת חורין וסדקין), אך **לענין הספירות נקיים אפשר דהוה ספורים לפנינו** כל שברור לה שהשיחה על עצמה שחרית א' מז' ימים ויודעת בודאי שאז לא נפתח מקורה.

האם צריכה לספור בפיה את הימים הנקיים?

של"ה: כן. צריכה בימי ספירת הנקיים למנות בכל יום ולומר היום היום וכו' כדכתיב וספרה לה.

נו"ב: לא.

כתמים בג' ימים ראשונים של הז' נקיים

• **רמ"א י:**

יש אומרים דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים (במכה, בחבורה או בצפור), דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי, אבל אח"כ דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אבל פחות מכגריס ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים. וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגריס ועוד, אלא שאין מקילין בשלשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"צ.

הש"ך חולק ופוסק דאף ביודעת בודאי שמכתה מוציאה דם אפ"ה אינה תולה בה בג' ימים ראשונים, דאין להקל אלא דוקא במלאה שחין ודם יוצא ממנה תמיד דאז אמרי' אם לא תתלה בו לא תוכל לספור ז' נקיים. [נהט"ז כתב דיש לכוון דברי הרמ"א דמיירי במכה שא"א לה להזהר שפיר אז תולה בה, אבל כל שאפשר לה להזהר ולא עשתה כן אין לה לתלות כלל].

• **דגו"מ:**

אם סופרת נקיים על כתם שמצאה, אם מצאה אח"כ כתם בג' ימים ראשונים יש להקל בזה.

וק"ו שיש להקל בתבעוה להנשא ונתפייסה ומצאה כתם בג"י ראשונים, שהרי זו קילא יותר מבעלת כתם שבעלת כתם צריכה הפסק טהרה וזו אינה צריכה הפסק טהרה.

• אשה שרוצה לתלות כתמים בג"י ראשונים לספירתה – האם אפשר לחשב את הג"י מזמן שבדקה עצמה כדי לדעת אם היא נקיה, כגון שראתה דם ביום א' בשבוע וביום ג' פסק הדם, וההפסק טהרה נעשה ביום ה', אמנם ביום ג' בדקה עצמה היטב ומצאה שהיא נקיה, האם תוכל למנות את הג"י מיום ד' בשבוע או מיום ו' בשבוע? **עבודת הגרשוני** מיקל, **והצמח צדק** מחמיר כיון דבדיקה ראשונה לא היה מועיל לספירה אימא לא יהבה דעתה ולא בדקה יפה בחורין וסדקין.

• **פת"ש הביא** דאם נמצא הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה וכן על דבר צבוע, אף בתוך ג' ימים ראשונים לא חיישינן לה.

חוו"ד סובר דהא דמדאורייתא אין דם מטמא אלא בהרגשה, היינו לטמא מתחילה, אבל לענין סתירה - גם דם בלא הרגשה סותר.

אופן הבדיקה בהפסק טהרה ובז' נקיים

דין בדיקת חורים וסדקים (בדיקה לרוחב)

ראב"ד: לבעלה לא צריכה בדיקת חורין וסדקין, אלא רק לטהרות. [נדקדק כן מנדה ה. – "מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין ולסדקין"]

רמב"ן: בהפסק טהרה (שהיא להעלותה מטומאה לטהרה) – צריכה חורין וסדקין, אבל בדיקת ז' נקיים (דבחזקת טהרה עומדת) – בבדיקה כל דהו סגי.

רשב"א, רא"ש, סמ"ג ועוד: בדיקת הפסק טהרה ובדיקת ז' נקיים - צריכה להיות בחורין וסדקין, ואם לא אינו נקרא בדיקה אלא קינוח. **וכ"פ שו"ע ו**

דין בדיקה עד מקום שהשמש דש (בדיקה לעומק)

רא"ש, הגה"מ, רבינו ירוחם, טור: צריכה שתגיע עד מקום שהשמש דש (בנוסף לחורין וסדקין).

כתב הב"י דדברים אלו קשים שהרי א"א לאשה להכניס העד כל כך בעומק ואם תדחוק להכניסו כ"כ בעומק ע"י תחבולות תקלקל עצמה שיסרט המקום בפנים ע"י בדיקה ויוציא דם. **והב"ח כתב** דפשוט דכתבו זאת רק למצוה מן המובחר, אבל לא עיכובא.

כתב הב"י דמקור הראשונים שמצריכין לבדוק עד מקום שהשמש דש הוא מכיון דקימ"ל (נדה מ). דנשים מטמאות ביציאת הדם לבית החיצון אע"פ שעדיין לא יצא לחוץ, ולפי פשט הגמ' (מא:): משמע דהאבר מגיע ממש עד סוף הבית החיצון, לכן צריך לבדוק עד מקום שהשמש דש שהוא כל הבית החיצון, וגם לשיטת הרמב"ם דהאבר אינו מגיע עד סוף הבית החיצון ממש אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות י"ל דעכ"פ מאי דאפשר למיבדק בבית החיצון בדקין.

סמ"ג, סמ"ק, סה"ת, רמב"ן כתבו שתכניסנו בעומק לחורין ולסדקין ולא נתנו שיעור לעומק הזה. [וכשיטה זו הכריע ה"ר איסרלן]

כתב הב"י דאף הרא"ש בעצמו בהלכות נדה בקוצר לא הזכיר עד מקום שהשמש דש, ולכן יש לנו לומר שמה שכתב הרא"ש בפרק תינוקת עד מקום שהשמש דש - לאו דוקא, אלא לומר שתכניסנו בעומק כל מה שתוכל.

ופסק הב"י שיצא את כולם ויצוה בביתו דבדיקה שבודקת בהפסקה ובדיקה אחת מבדיקות שבתוך הז' תהיה בענין שיגיע עד מקום שהשמש דש ושאר הבדיקות אף אם לא יגיע שם לית לן בה (מאחר דרוב הפוסקים סוברים דהלכה כרב דסגי לה בבדיקה אחת מתוך ז' ורק לכתחילה הצריכו לבדוק בכל יום, וגם הפוסקים (סמ"ג, סה"ת) שסוברים שצריכה לבדוק תחלתן וסופן או פעמיים בכל יום הם לא הצריכו בדיקה עד מקום שהשמש דש, הלכך בהכי סגי לכו"ע).

אמנם הוסיף שצריך לייחד יום אחד בתוך הז' כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין, וכתב שהיום היותר ראוי לייחד הוא היום הא' כדי שאם תשכח באותו יום יהיו לפניך ימים הרבה לתשלומין בעודה תוך ז'.

שו"ע ו:

כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה...

עד מקום שהשמש דש... (כרא"ש, הגה"מ, רבינו ירוחם, טור)

ואם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעומק - לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה¹⁰ תהינה עד מקום שהשמש דש. (כנ"ל בב"י)

רמ"א:

ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון,

תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים. (כנ"ל בב"י)

מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש - סגי לה. (כסמ"ג, סמ"ק, סה"ת, רמב"ן, וכך סובר הב"ח אף בדעת הרא"ש, הגה"מ, רבינו ירוחם, טור)

¹⁰ מהנו"ב (המובא בפת"ש) משמע דמיקל בשעת הדחק דרק של בדיקה של הפסק טהרה תהיה עד מקום שהשמש דש [ובודאי אם הניחה מוך דחוק כל בין השמשות, כיון שבדיקה זו כוללת גם בדיקת יום ראשון שהרי המוך אצלה עד הלילה ויש לצרף שיטת רש"י שספירת לילה מקרי ספירה].

מתי ניתן להתחיל לספור ז' נקיים?

נדה לג.-לג:

בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה רואה היתה וסותרת (הא דקיי"ל דפולטת טמאה משום רואה היא וסותרת) או דילמא נוגעת היתה ולא סותרת.

ולא איפשיטא, והלכך נקטינן להחמיר בפולטת וסותרת יום אחד (שדיה כבועלה, שזב שראה קרי אינו סותר אלא יום אחד).

נדה מב.

בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי פולטת שכבת זרע רואה הויה או נוגעת הויה נפקא מינה לסתור... א"ל רואה הויה אתא שייליה לרבא א"ל רואה הויה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רואה הויה.

נדה כב.

מהגמי עולה (שלדעת רב הונא) שהרואה קרי הוא נוגע (ולא רואה), וזה שהרואה קרי סותר בזיבה זה רק בגלל צחצוחי זיבה שבקרי, וסותר יום אחד ולא שבעה בגלל גזה"כ.

שבת פו.-פו:

ת"ר פולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' עונות פעמים שהן ו' עונות ר' עקיבא אומר לעולם ה'... זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים שש (גירסת הגאונים: שלוש) עונות שלמות בעינן. [ש"ך: עונה היינו י"ב שעות]

מי סותרת?

ר"ת: רק אשה שבא עליה זב ופלטה ש"ז היא כרואה וסותרת.

רוב הראשונים: כל אשה שפולטת ש"ז הרי היא רואה וסותרת.

למי סותרת?

ראב"ד: לא אמרו פולטת שכבת זרע אלא לטהרות בלבד אבל לבעלה אינה סותרת.

הר"ר יונה, רא"ש, סמ"ג, סמ"ק, סה"ת, הגמ"י, רמב"ם: אף לבעלה סותרת.

כמו מי ההלכה?

רמב"ם (ע"פ ב"י), א"ז: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה דביום השלישי טהורה.

[הגר"א כתב דהרמב"ם פסק כחכמים אלא דגירסת הרמב"ם היא ג' עונות]

רוב הראשונים, וכ"פ שו"ע יא: הלכה כחכמים דשש עונות שלימות בעינן לפליטה

שאין ש"ז מסרחת אלא לאחר ו' עונות שלימות (ואחר שהוא מסריח אע"פ שפולטת אותו הרי היא כפולטת מיא בעלמא).

חומרות נוספות:

1. **תה"ד ועוד:** יש להוסיף עוד יום אחד ולא לתחיל לספור עד יום ו' לשמושה, שאם תתיר לה שתתחיל ימי הספירה מיום ה' איכא למיחש שזמנין תשמשי בין השמשות ותסבור דעדיין יום הוא ויכולה להתחיל ביום ה' לשמושה ואינו כן אלא לילה היה כששמה. **וכ"פ רמ"א יא¹¹**

בדי השלחן: אשה שראתה בבין השמשות מונה את החמשה ימים מהיום הקודם.

2. **תה"ד ועוד:** יש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד ז' ימים, וגמגם בתה"ד אם יש למחות ביד המקלים במקום שנהגו כן (ובטעם חומרא זו כתב הב"ח בשם הר"ש מאוסטרייך דכיון דהיו נוהגים בימים קדמונים לטבול ב' פעמים אחת אחר ז' דאורייתא והשניה אחר ז' נקיים ע"כ זכר לאותו דבר נהגו ג"כ להמתין י"ד יום). **רמ"א יא** כתב ש"אין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה"

3. **תה"ד בשם א"ז ובמהרי"ק:** אין חילוק בזה בין שמה ללא שמה ולעולם צריכה להמתין כן דלא פלוג רבנן וגזרינן לא שמה אטו שמה כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה (ואפילו לפי המנהג המחמיר די ש להוסיף עוד יום אחד ומתחילין למנות מיום ו' לשמושה, משום דחששא דבה"ש פשוטה היא וחשו בה רבנן טובא).

וכ"פ רמ"א יא

** קולות בגזירה של לא שמה אטו שמה – בעמוד הבא**

וכתב הב"י דכל דברים אלו (חומרות 1-2-3) חומרות יתירות הן ואין להם סמך בגמי ולפיכך יש להמתין ד' ימים ולהתחיל לספור מיום ה' ואילך, ודוקא אם שמה אבל אם לא שמה אינה ממתנת כלל, ואם שמה יום או יומיים קודם ראייתה משלמת עליהם ארבעה ימים מיום שמושה ובה' לשמושה מתחלת לספור.

שו"ע יא פסק כרוב הראשונים (ובהתאם לדבריו בב"י):

הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט; לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה.

הוסיף הרמ"א (ע"פ סה"ת וסמ"ג): "כל אשה שרואה אפילו כתם צריכה להמתין חמשה ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור שבעה נקיים"

ש"ך, ט"ז: כל הנ"ל זה באשה טהורה שראתה דם או כתם, אבל אם תוך ימי ספירת ז' נקיים או אחר שכבר המתינה ה' ימים נתקלקלה וראתה דם או כתם פשוט דא"צ להמתין ו' עונות ופוסקת מיד שתוכל בטהרה ומונה למחרת.

¹¹ וראה לעיל בסיכום סימן קצ"ג את הקולא של המהר"ל בכלה אחר בעילת מצוה דמתחלת למנות מיום ה', וראה לעיל בתחילת סיכום סימן זה את הקולא של רש"ל במקרה שכבר התפללו הקהל ערבית ועדיין הוא יום.

לגבי חומרא 3:

רמ"א: ... אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה וכל אשה שרואה אפילו כתם צריכה להמתין חמשה ימים וכו'.

- **הב"ח** פסק להקל כשאין בעלה בעיר (דבזה לא שייך לגזור אטו שמשה).
ש"ד, ט"ז פסקו (ע"פ מהרי"ק) דנהגו להחמיר כן אפילו אין בעלה בעיר.
- **ש"ד:** אפילו כלה אינה סופרת ז"נ עד יום ה' לראייתה¹² אע"פ שעדיין לא בא החתן לעיר, אע"פ שלפי דעתי אין להחמיר בזה כלל מ"מ לא יהא אלא כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור ומ"מ בשעת הדחק יש להתיר שמיד שתפסוק בטהרה תספור ז"נ דבהכי עדיף טפי ממה שנוהגין שנשאת כשהיא נדה שהרמב"ם פסק שלא תנשא כלל עד שתטהר. **אך הט"ז** פסק דאין להחמיר כלל בכלה אפילו אלמנה ואפילו אחר חופתה קודם שנתייחדה עם החתן, דבזה ודאי לא שייך לגזור אטו שמשה.
- **ש"ד:** בכתם יש להקל, היכא דלא שמשה, למנות מיום המחרת של מציאת הכתם (דהא הך דלא שמשה גופה גזירה רחוקה היא, וגם הב"י כתב דבמקומו לא נהגו בגזרה זו, וכן כתמים דרבנן ואזלינן בהו בכמה דוכתי לקולא, וגם תה"ד לא הזכיר כתם בדבריו). **אך העט"ז** (וכ"פ בדרכי טהרה) חולק ומחמיר בכתם גם כאשר לא שמשה. [ונחלקו האחרונים האם הש"ך הכריע בסופו של דבר כעט"ז] **חת"ס** כתב שבדיעבד שכבר ספרה ז' נקיים מיד אחר מציאת הכתם מבלי המתנת ה' ימים אפשר להקל גם בשמשה שיעלו לה הנקיים, אך בכתם בבדיקת עד אין להקל אפילו בדיעבד.
- **פת"ש** כתב שאם ראתה בתוך ימי טוהר – נראה דאם לא שמשה יכולה לספור מיד ז' נקיים (דדס טוהר קל יותר מכתם, דהרי אינו אלא חומרת הגאונים).
- **אג"מ** היקל משום פו"ר - אם לא שמשה, לספור מיד ז' נקיים.

דין נקיון הגוף כדי להתחיל ספירתה מיום מחרת ראייתה:

רא"ש: אם תרצה להתחיל ספירתה מיום מחרת ראייתה תקנח יפה במוך או בבגד דק להפליט כל הזרע, או תרחץ במים חמים ויפלוט המים החמים כל הזרע. **וכ"פ שו"ע יג**

רמב"ן: ה"ה אם הלכה ברגליה פלטה כל הזרע (אך הרא"ש חולק על כד).

רשב"א, סה"ת: תרתי בעי, קינוח ורחיצה, כדי לצאת ידי כל ספק.

סמ"ק: אין אנו בקיאים בקינוח ורחיצה, ואין לסמוך על זה. **וכ"פ רמ"א**

כדאי לראות גם: שו"ע סעיפים ג, ה, ז, י, יב; פת"ש ס"ק ט, יא, טו, סוף טז

¹² **דג"מ** הבין שהש"ך דיבר על כלה שהיתה טהורה (בתולת דמים או מניקה), אבל בכלות שלנו שממילא הן אסורות (שראו כבר כמה פעמים דם) הרי מספיק כמובן ז"נ, **אך יש שהבינו** בש"ך שלא פלוג ולכן תמתין קודם ה' ימים.